

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Notă asupra traducerii</i>	9
<i>Abrevieri pentru cărțile biblice</i>	11
<i>Tabel cronologic</i>	13
<i>Ioan și reformarea Antiochiei: un proiect egal</i> <i>(Adrian Podaru)</i>	17
<i>Douăzeci și unu de omilii despre statui, rostite</i> <i>în Antiohia (I-X)</i>	59
<i>Note</i>	151

IOAN GURĂ DE AUR

OMILII LA STATUI

I

Ediție bilingvă

Studiu introductiv, traducere și note
de Adrian Poșaru

Ediție îngrijită
de Adrian Muraru

POLIROM
2011

Bogatul de astăzi este săracul de mâine²⁰². De aceea, râdeam adeseori când citeam unele testamente în care se spunea: „Cutare să aibă stăpânirea asupra ogoarelor, sau asupra casei, iar altul folosința [lor]”. Căci toți avem folosința, însă stăpânirea în-o arel nimeni. Chiar dacă bogăția, nesuferind nici o schimbare, ar rămâne cu noi toată viața, la sfârșitul [vieții] o vom înmâna altora, fie că vrem, fie că nu vrem, bucurându-ne doar de folosința acesteia, de vreme ce plecăm spre cealaltă viață goi și lipsiți de stăpânire. De unde reiese limpede că au stăpânire [asupra ei] doar aceia care au disprețuit folosința acesteia, și au luat în derâdere desfătarea [provocată de ea]. Căci acela care s-a lepădat de bunurile [sale] și le-a dat săracilor s-a folosit de ele așa cum trebuie și a plecat [din această viață] având stăpânirea lor, nefiind lipsit de posesia lor nici măcar în moarte, ci chiar în acea clipă luându-le pe toate înapoi, ba chiar mult mai multe, [adică] în ziua judecării, când e nevoie cel mai mult de sprijinul lor și când tuturor ni se cere socoteală pentru faptele săvârșite. Încât, dacă cineva ar vrea să aibă și posesia acestora, și folosința, și stăpânirea, să se lepede de toate bunurile [sale]! Iar cel care nu face acest lucru cu siguranță va fi despuiat de ele la moartea [sa]; ba adeseori, chiar înainte de sfârșitul [vieții], le pierde în mijlocul primejdiilor și al nenumăratelor rele. Dar nu numai acesta este singurul lucru înfricoșător, că schimbarea se face într-o clipă, ci și [acela] că bogatul ajunge nepregătit să îndure sărăcia. În vreme ce săracul nu este astfel. Căci el nu își pusese nădejdea în aur și în argint, materii neinsuflăte, ci în Dumnezeu, *Cel Care [ni] le procură pe toate din belșug*. Prin urmare, în nesiguranță șade mai degrabă bogatul decât săracul, fiindcă este pândit de schimbări dese, una după alta.

1 Tim. 6, 17

Ce înseamnă aceasta: *Cel Care ni le procură pe toate din belșug spre desfătare?* [Că] Dumnezeu ne

1 Tim. 6, 17

τῶν χρημάτων ἀναγκαιότερα, οἶον τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ, τὸ πῦρ, τὸν ἥλιον, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα. Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι πλείονος ἀπολαύει τῆς ἀκτίνος ὁ πλούσιος, ἐλάττονος δὲ ὁ πέννης: οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι δαψιλέστερον ἀέρα ἀναπνέει τοῦ πέννης ὁ πλουτῶν: ἀλλὰ πάντα ἴσα καὶ κοιναῖ πρόκειται. Τίνος οὖν ἕνεκεν τὰ μὲν μείζονα καὶ ἀναγκαιότερα καὶ τὴν ζωὴν ἡμῶν συνέχοντα κοιναῖ πεποίηκεν ὁ Θεός, τὰ δὲ ἐλάττονα καὶ εἰτελέστερα οὐκ ἔστι κοιναῖ, τὰ χρήματα λέγω: τίνος οὖν ἕνεκεν; Ἴνα συγκροτῆται ἡμῶν ἡ ζωὴ καὶ ἀρετῆς ἔχωμεν σκαίμματα. Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἦν τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα κοιναῖ, ἴσως ἂν οἱ πλουτοῦντες, τῇ εἰωθυῖα κεχρημένοι πλεονεξία, τοῖς πενομένοις ἀπέπνιζαν ἄν: εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦτο ποιοῦσι, πολλῶ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνων τοῦτο ἂν ἐποίησαν: πάλιν εἰ καὶ τὰ χρήματα ἦν κοιναῖ, καὶ πᾶσιν ὁμοίως προῖκεται, ἐλετημοσύνης ἀνήρητο πρόφασις, καὶ φιλοφροσύνης ἀφορμὴ.

ζ'. Ἴνα οὖν ἀδειῶς ζῶμεν, κοιναῖ γέγονεν ἡμῖν τὰ τῆς ζωῆς αἷτια: πάλιν, ἵνα ἔχωμεν στεφάνων καὶ εἰδοκιμήσεων ἀφορμὴν, οὐ κοιναῖ γέγονε τὰ χρήματα, ἵνα πλεονεξίαν μισοῦντες, καὶ δικαιοσύνην διώκοντες, καὶ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις προῖέμενοι, παραμυθίαν τινα διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τῶν οἰκείων λαμβάνωμεν ἁμαρτημάτων. Πλούσιόν σε ἐποίησεν ὁ Θεός, τί σαυτὸν ποιεῖς πέννητα; Πλούσιόν σε ἐποίησεν, ἵνα τοῖς δεομένοις βοηθῆς, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσης τὰ σαυτοῦ διὰ τῆς εἰς ἕτερον δαψιλείας: δέδωκέ σοι χρήματα, οὐχ ἵνα κατακλείσῃς ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ σῷ, ἀλλ' ἵνα ἐκχέρῃς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ σῇ. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν κτήσιν αἰτῶν ἀδελφὸν ἐποίησε καὶ οὐ μόνιμον, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὰ μανίας καταλύσῃ τὸν τόνον. Εἰ γὰρ νῦν οὐκ ἔχοντες θαρρῆν οἱ κεκτημένοι περὶ αἰτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὀρώντες

dă cu prisosință toate cele care sunt de mai mare trebuință decât averile, spre exemplu aerul, apa, focul, soarele și celelalte asemenea. Nu se poate spune că bogatul se bucură de o rază de soare mai mare, iar săracul de una mai mică. Nu se poate spune că cel bogat respiră mai mult aer decât cel sărac, ci toate sunt dăruite în mod egal și obștește. Dar pentru ce Dumnezeu a făcut obștești [bunurile] cele mai importante și mai necesare și care susțin viața noastră, iar cele inferioare și mai puțin importante – mă refer la averi – nu sunt obștești? Care să fie, deci, pricina? Pentru ca viața să fie susținută și, lastfell, să pregătim terenul [pentru exersarea] virtuții. Căci dacă aceste [lucruri] necesare n-ar fi fost obștești, cei care se îmbogățesc, făcând uz de lăcomia lor obișnuită, i-ar fi sufocat, poate, pe cei aflați în sărăcie. Și aceasta deoarece, dacă fac acest lucru pentru averi, cu mult mai mult ar fi făcut aceasta pentru cele [obștești]. În schimb, dacă și averile ar fi fost obștești și ar fi stat la dispoziția tuturor în mod egal, atunci ar fi fost înlăturată pricina milosteniei și impulsul cugetării dragostei [de aproapele].

7. Pentru ca să trăim, dar, fără nici o nevoie, cauzele vieții ne sunt obștești. În schimb, ca să avem impuls spre cununi și reputație, averile nu ne sunt obștești, pentru ca, urând lăcomia, urmărind dreptatea și dând de bună voie celor săraci bunurile [incastrel], pe această cale să luăm o oarecare mângâiere pentru păcatele noastre. Dumnezeu te-a făcut bogat, pentru ce te faci singur sărac? Te-a făcut bogat ca să-i ajuți pe cei aflați în lipsă, ca să capeți dezlegare de păcatele tale prin dărnicia față de ceilalți? Ți-a dat averi, nu ca să le încui spre propria-ți nimicire, ci ca să le risipești pentru mântuirea ta. De aceea a făcut și posesia acestora nesigură și instabilă, pentru ca, și prin aceasta, să slăbească încordarea nebuniei [tale] după ele. Căci dacă acum cei înavuți ard atât de

ἐκ τοῦ πράγματος τιχτομένας ἐπιβουλαῖς, οὕτως ἐκκαίονται περὶ τὸν ἐκείνων πόθον, εἰ καὶ τοῦτο προσὴν τῷ πλούτῳ τὸ βέβαιον καὶ ἀδιάπτωτον, τίνας ἂν ἐφείσαντο; τίνας ἂν ἀπέσχοντο; ποίας χήρας, ποίων ὀρφανῶν, ποίων πενήτων;

Μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον· μέγα γὰρ ἀγαθὸν, οἷο τὸ κεκτήσθαι χρήματα, ἀλλὰ τὸ κεκτήσθαι φόβον Θεοῦ καὶ πᾶσαν εἰλαφειαν. Ἰσοῦ νῦν εἴ τις δίκαιος ἦν καὶ παρρησίαν πολλὴν ἔχων πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἰ πάντων ἀνθρώπων πενέστερος ἦν, ἦρκει λύσαι τὰ παρόντα δεινά· ἦρκει γὰρ μόνον ταῖς χεῖρας ἐκτείνειν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ καλέσαι τὸν Θεόν, καὶ τὸ νέφος τοῦτο παρῆλθεν ἂν. Χρυσίον δὲ τοσοῦτον ἀπόκειται, καὶ πηλοῦ παντός ἐστιν ἀχρηστότερον πρὸς τὴν λύσιν τῶν ἐπιχειμένων κακῶν· οἷα ἐν τούτῳ δὲ τῷ κινδύνῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ νόσος καταλάβῃ, καὶ θάνατος, καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐλέγχεται τῶν χρημάτων ἡ δύναμις ἀπορουμένη, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα παραμυθίαν τοῖς συμβαινουσιν οἴκοθεν ἐπιδείξασθαι.

Ἐν ἐστὶν ὃ δοκεῖ τῆς πενίας πλεονεκτεῖν ὁ πλοῦτος, τὸ τρυφᾶν καθ' ἡμέραν, καὶ πολλῆς ἐμφορεῖσθαι ἐν τοῖς συμποσίοις τῆς ἡρόνης. Τοῦτο μέντοι καὶ ἐπὶ τῆς τῶν πενήτων τραπέζης συμβαῖνον ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ μείζονος τούτου ἀπολαίοντας ἡρόνης τῶν πλουτούντων ἀπάντων. Καὶ μὴ θαυμάσητε, μηδὲ παραδόξον εἶναι νομίσητε τὸ λεγόμενον· ἐγὼ γὰρ ἐξ αὐτῆς ὑμῖν τοῦτο τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως ποιήσω δῆλον. Ἵστε γὰρ ἀήπου τοῦτο καὶ συνομολογεῖτε πάντες, ὅτι τὴν ἡρόνην ἐν ταῖς ἐστιάσεσιν οἷα ἡ φύσις τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν ἐστιωμένων ποιεῖν εἴωθεν· οἷόν τι λέγω· μετὰ τοῦ πεινῆν τις ἀπτόμενος τραπέζης, παντός ὄψου καὶ ἡδύσματος καὶ μυρίων καρυκευμάτων ἥδιον ἀφεται

mult de dragul averilor²⁰³, deși nu se pot încrede în ele, ba chiar văzând multe curse născându-se de aici, pe cine ar fi cruțat la ceaștia dacă s-ar fi adăugat bogăției și faptul de a fi sigură și statonică? De cine s-ar fi ținut departe? De care văduve, de care orfani, de care săraci?

De aceea, să nu considerăm că bogăția este un mare bun. Căci un mare bun nu este faptul de a fi agonisit averi, ci de a fi agonisit frica de Dumnezeu și toată evlavia. Iată, dacă acum ar fi fost [aici] vreun drept care să aibă mare îndrăzneală față de Dumnezeu, chiar dacă ar fi fost cel mai sărac dintre toți oamenii, ar fi fost de ajuns să ne scape de grozăviile prezente. Căci ar fi fost destul doar să-și întindă mâinile spre cer și să-l cheme pe Dumnezeu, și acest nor ar fi dispărut! Dimpotrivă, este depozitat atât de mult aur, însă este mai nefolositor decât lutul pentru eliberarea de relele care atârnă deasupra noastră. Și nu numai în primejdia de acum, ci și de ar surveni vreo boală sau moartea sau altceva de acest fel, puterea bogățiilor ar fi dovedită nevolnică, neavând să ofere de la sine nici o mângâiere celor năpăstuiți.

Într-o singură privință bogăția pare că întrece sărăcia : a huzuri în fiecare zi și a aduce multă plăcere în ospete. Totuși, acest lucru se poate vedea întâmplându-se și la masa săracilor, ba ei se bucură de o plăcere mai mare decât a tuturor bogățiilor. Să nu vă minunați, nici să socotiți că ceea ce vă spun este paradoxal! Vă voi dovedi aceasta prin arătarea faptelor. Știți, fără îndoială, și sunteți cu toții de acord în această privință, că la ospete, nu felul²⁰⁴ mâncărurilor obișnuiește să producă plăcere, ci dispoziția comensurilor. Să vă dau un exemplu : un oarecare, așezându-se la masă înfometat, va simți mâncarea mai plăcută decât orice sos sau condiment sau [alte] nenumărate delicatese, chiar dacă ar fi cea mai ieftină dintre toate. În vreme ce acela care nu așteaptă

τῆς τροφῆς, καὶ ἀπάντων εὐτελεστέρα ἢ ὁ δὲ μὴ τὴν χρεῖαν ἀναμένων, μὴδὲ ὑπομένων πεινῆσαι πρῶτον, ὅπερ οἱ πλουτοῦντες ποιοῦσι, καὶ τότε ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἐλθεῖν, καὶ πλακοῦντας εἶρη κειμένους, οὐκ αἰσθῆσεται τῆς ἡδονῆς, τῆς ὀρέξεως αἰτιῶ μὴ διετητημένης. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, μάρτυρες μὲν καὶ ὑμεῖς πάντες: ἀκούσωμεν δὲ καὶ τῆς Γραφῆς αὐτὸ τοῦτο λεγοῦσης: Ψυχὴ γὰρ ἐμπεπλησμένη φησί, κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδύει καὶ τὰ πικρὰ γλυκερὰ φαίνεται. Καίτοι τί κηρίου καὶ μέλιτος γλυκύτερον γένοιτ' ἄν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡδὺ τῶ μὴ πεινῶντι, φησί: τί δὲ τῶν πικρῶν ἀπρέστερον; ἀλλ' ἔστι γλυκέα τοῖς ἐν ἐνδείᾳ καθεστῆκόσιν. Ὅτι δὲ οἱ πένητες μετὰ τῆς χρεῖας καὶ τοῦ πεινῆν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἔρχονται, οἱ δὲ πλουτοῦντες οὐκ ἀναμένουσι τοῦτο, παντί που ὀπλόν ἐστιν: ὅθεν οὐδὲ γνησίαν καὶ εἰλικρινῆ καρποῦνται τὴν ἡδονήν. Οὐκ ἐπὶ τῶν ἐδεσμάτων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ποτῶν τοῦτο αἰτὸ συμβαῖνον ἴσοι τις ἄν: καὶ ὡς περ ἐκεῖ τὸ πεινῆν πρὸ τῆς τῶν ἐδεσμάτων φύσεως ἡδονήν ἐργάζεται: οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ διψῆν ἡδιστον ποιεῖν εἴωθε τὸ ποτὸν, καὶν ἕδωρ ἢ τὸ πινόμενον μόνον. Καὶ τοῦτο αἰτὸ ὁ προφήτης ἐμφαίνων ἔλεγεν: Ἐκ πέτρας μέλι ἐχώρτασεν αὐτοῖς. Καίτοι τοῦτ' αἰδομαῖ τῆς Γραφῆς ἀνέγνωμεν, ὅτι μέλι ἐκ πέτρας ἐζήτηαγεν ὁ Μωσῆς, ἀλλὰ πανταχοῦ ποταμοῖς καὶ ὕδατα καὶ ψυχρὰ νάματα. Τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; οὐδὲ γὰρ ψεύδεται ἡ Γραφή: ἐπειδὴ γὰρ διψῶντες καὶ καταπονοούμενοι τῇ ἐνδείᾳ, ψυχροτέροις προσέπιπτον τοῖς νάμασι, τὴν ἡδονήν τὴν ἐκ τοῦ ποτοῦ παραστήσαι βουλόμενος, μέλι τὸ ἕδωρ ἐκάλεσεν, οὐχ ὡς τῆς φύσεως μεταβληθείσης εἰς μέλι, ἀλλ' ὡς τῆς διαθέσεως μέλιτος ἡδύω ποιούσης ἐκεῖνα τὰ νάματα. Ἐμασθε πῶς καὶ ποτὸν ἡδὺ ποιεῖν εἴωθεν ἡ τῶν διψῶντων διάθεσις. Πολλοὶ γοῖν πολλαῖς πένητες κάμνοντες, καὶ ταλαιπωρηθέντες, καὶ τῶ δίψῃ καταφλεγέντες, μετὰ τῆς